

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algıları*

Gender Equality Perceptions of Prospective Social Studies Teachers

Cansu Bartın Savran, Turhan Çetin

Yazar Bilgileri

Cansu Bartın Savran
Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi,
cansubartn1@gmail.com

Turhan Çetin
Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi,
cetin.turhan@gmail.com

ÖZ

Bu araştırma sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda 2021-2022 eğitim öğretim yılında, Ankara'daki devlet üniversitelerinden birinin eğitim fakültesinde öğrenim gören 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 15'iyle görüşülmüştür. Araştırmada temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Görüşmelerde veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu alan uzmanları görüşleri ve alanyazın taraması kapsamında oluşturulmuştur. Görüşme formu yarı yapılandırılmış açık uçlu 18 sorudan oluşmaktadır. Görüşmeler yüz yüze görüşme ve internet üzerinden ses kaydı alınarak yapılmıştır. Soruların geçerlik ve güvenilirliği uzman görüşleri ile sağlanmıştır. Veri analizi yapılırken derinlemesine bilgi elde edilmesi amacıyla yapılan görüşmelerin yorumlanmasında nitel veri analizlerinden biri olan içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun toplumsal cinsiyet eşitliğini savunduğu ve yine büyük kısmının toplumsal cinsiyet rollerinde de eşitlikçi bir yaklaşımı tercih ettiği saptanmıştır.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler
Sosyal bilgiler
Toplumsal cinsiyet eşitliği
Öğretmen adayları
Cinsiyet rolleri

Keywords
Social studies
Gender equality
Prospective teachers
Gender roles

Makale Geçmişi
Geliş: 06.07.2024
Kabul: 05.10.2024

ABSTRACT

This study aims to reveal the pre-service social studies teachers perceptions of gender equality. For this purpose, 15 of the 4th grade pre-service social studies teachers studying at the faculty of education of one of the state universities in Ankara in the 2021-2022 academic year were interviewed. In the research, basic qualitative research design was used. The interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool in the interviews. The interview form was developed based on the opinions of field experts and literature review. The interview form consisted of 18 semi-structured open-ended questions. Interviews were conducted face-to-face or online with voice recording. The validity and reliability of the questions were ensured by expert opinions. In order to obtain in-depth information during data analysis, content analysis, one of the qualitative data analyses, was used to interpret the interviews. As a result of the research, it was found that the majority of pre-service social studies teachers advocated gender equality and most of them preferred an egalitarian approach in gender roles.

* Bu çalışma ikinci yazar danışmanlığında, birinci yazar tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Makale Türü

Araştırma

Önerilen Atıf Bartın-Savran, C. & Çetin, T. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği algıları. *TEBD*, 22(3), 1759-1780. <https://doi.org/10.37217/tebd.1503176>

Giriş

Tarih boyunca odaklanılan birey kurgusu “erk” kavramı üzerine yoğunlaşmıştır. Tarih, ekonomi, sosyoloji, siyaset gibi pek çok alanda dişil çeşitlilik en aza indirgenerek eril çeşitliliğe odaklanılmıştır. Ancak toplumsal bağlamda her alanda dişil ve eril yansımalar bulunur ve kültürü şekillendirir (Özçelik, 2018). Bu bakımdan cinsiyetler içine doğdukları kültürün bir parçası hâline gelirler ve toplumsallaşır. Cinsiyet denildiğinde akla gelen kadın ve erkek, toplumda biçilen roller ile toplumsal hayatta var olmaya çalışır. Özellikle kadınlardan beklenen toplumsal cinsiyet rolleri, kadının var olduğu toplumdaki yerini, değerini ve statüsünü tayin etmektedir. Bu durum, erkeğin daha etkin şekilde hüküm sürdüğü toplumda, kadını erkeğe kıyasla daha güçsüz konuma getirmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyetin her iki cinsiyet için de eşit olması ve cinsiyetlere eşit roller yüklemesi toplumlarda önem arz etmektedir (Uluşen, 2010, s. 2-3).

Toplumsal cinsiyet kavramı 1980’li yıllarda kadın çalışmalarıyla gündemde olan bilim insanları tarafından cinsiyet ayrımı meselesinin irdelenmesiyle ve gittikçe gündeme daha fazla taşınmasıyla oluşturulan bir kavramdır (Wiesner-Hanks, 2020, s. 2). Toplumsal cinsiyet daima hayatta kalan, jestlerle kendini gösteren, gelenek ve kültürler çerçevesinde harmanlanmış ve tarihten bugüne durmaksızın inşa edilen bir yapıda bulunmaktadır (Chanter, 2019, s. 14). Dünyanın her ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de toplumsal cinsiyet kavramı, geçmişten günümüze süren gelenek ve görenekler, cinsiyetçi kalıp yargılar, tarihsel çerçeve etrafında oluşmuştur ve oluşumunu devam ettirmektedir. Toplumun bireylerden beklediği, kadın ve erkeğe kültürel olarak yüklediği beklentiler her iki cinsin de cinsiyetinden bağımsız değildir (Lips, 2001’den aktaran, Dökmen, 2019, s. 20). Toplum tarafından bireylere atfedilen toplumsal cinsiyet kültürü bireyler henüz çocuk yaşta onları zihinlerine kazınır. Çocuklara atfedilen bu toplumsal cinsiyet kültüründeki ayrımlar söz konusu olduğunda her çocuk kendi kültürünün düşüncelerini içselleştirir (Wiesner-Hanks, 2020, s. 13-16).

Kadınlar ve erkekler kendilerine biçilen katı toplumsal rollerin dışına çıkabilirlerse bu inançlar değişmeye başlayacaktır bu sayede toplum daha eşitlikçi ve medeni bir hâl alabilecektir (Kaşdarna, 2023). Bu durumda ortaya çıkan eşitsizliği tersine çevirmek için erkekler daha öncesinde yapmaktan kaçındıkları ev içerisindeki işlerde görev alırsa, çocuk bakımında sorumluluk alırlarsa kadınlar ise evin geçimine katkıda bulunacak ekonomik sorumlulukları üstlenirlerse, ev içinde ve dışında her iki cinsiyette cinsiyet rolleri tabusunu yıkararak insan olmanın verdiği sorumluluklar doğrultusunda yapabilecekleri her işte birbirlerine yardımcı olurlarsa eşitlikçi bir toplum daha rahat bir şekilde ortaya çıkabilir (Atauz vd., 2015, s. 16)

Kadın ve erkek olmanın getirdiği rollerden ortaya çıkan cinsiyet rolleri tartışmaları sonucunda toplumsal cinsiyet terimi ve eşitlik kavramı birleştirilerek toplumsal cinsiyet eşitliği terimi ortaya çıkarılmıştır (Bayrakçeken-Tüzel vd., 2019, s. 7). Bu çerçevede bireyin toplumsal cinsiyet

eşitliğine/eşitsizliğine yönelik aile içerisinde almakta olduğu ilk eğitimin yanında okulda almış olduğu eğitimler de büyük önem taşımaktadır. Bu eğitim sürecinde ise sosyal bilgiler dersi değerli görülmektedir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçlarının üçüncü maddesinde öğrencilere, eşitlik değeri ile ilişkili olarak kazandırılması amaçlananlar şu şekilde geçmektedir: "Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri" (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s. 8). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan eşitlik değeri, kendi içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini de barındırmaktadır. Sosyal bilgiler dersiyle yetiştirilen çocuklar, toplumda yer alan diğer bireylere ve kendisinden farklı gördükleri diğer insanlara karşı pozitif tutuma sahip olabilmektedirler ve farklılıklara saygı duymayı, her insana önyargısız bir şekilde eşit yaklaşmayı, cinsiyet ayrımcılığı yapmamayı, toplumun kuruluş ve işleyişinde erkeklerin yeri olduğu kadar kadınların da yeri olduğunu öğrenmektedirler. Bunları öğrenirken sosyal bilgiler dersi ile eşitlik, saygı, adalet, özgürlük, hoşgörü gibi değerlere bağlı kalarak toplumsal barışa da katkı sağlamaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi doğrultusunda sosyal bilgiler dersi, bireylere ayrımcılık yapmamayı ve bu bağlamda cinsiyet ayrımcılığında bulunmamayı da öğretirken cinsiyetler arası eşitliğe ve insan haklarına da yer vermektedir hatta tüm bunları insan hakları doğrultusunda yapmaya özen göstermektedir. Bütün bunlarla toplumsal düzene katkı sağladığı düşünülmektedir (Özdemir-Yılmaz, 2019, s. 33).

Sosyal bilgiler dersi, hayatın içine ışık tutan ve toplumsal hayatı, buna paralel olarak da erkek ve kadın rollerini hayatın içinden anlatan bir ders olarak önemli bir konumda yer almaktadır. İçeriği itibarıyla pek çok rol ve davranış bu ders ile kazandırılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi toplumsal değerlerin aktarıldığı ve tekrar üretildiği bir alan olarak toplumsal cinsiyet kavramlarının da olgunlaştırılmasında da rol oynamaktadır (Dikmenli ve Sönmez, 2021). Bu yüzden sosyal bilgiler eğitimi alan öğretmen adayları ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin içlerinde barındırdıkları toplumsal cinsiyet tutum ve algıları önemli görülmektedir. Sosyal bilgilerin çok disiplinli yapısı düşünüldüğünde dersin kendi içinde barındırdığı siyaset, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi ve antropoloji gibi pek çok alanda toplumsal cinsiyet çalışmaları görülmektedir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler ile toplumsal cinsiyet iç içe geçmiştir. Alanyazında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik görüşleri ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan çalışmanın alana katkı sağlaması beklenilmektedir. Çalışma amacı doğrultusunda, "Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik algıları nasıldır?" sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaç doğrultusunda ise "Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyete göre toplumsal cinsiyete yönelik algıları nasıldır?" alt amacına cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, nicel araştırmalar ile kıyaslandığında psikolojik ölçümler ve sosyal olaylarda bilgiyi daha derinlemesine verirler. Nitel araştırmalar sıklıkla doküman analizi, gözlem ve görüşme yöntemlerini ele alarak veri toplayan, olay ve algıların birbirleri ile eklenmiş, ilintili ve sahici bir şekilde ortaya çıkarılmasına ilişkin nitel ilerleyen araştırma biçimleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41). Bu doğrultuda, derinlemesine bilgi toplamak amacıyla temel nitel araştırma yöntemi ile 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmada, Ankara'da bulunan devlet üniversitelerinden birinin eğitim fakültesinde öğrenim gören ve 4. sınıfa giden 15 sosyal bilgiler öğretmen adayı, amaçlı örneklem yöntemleri içerisinde kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile gönüllük esasına dayanılarak seçilmiştir. Seçilen grup araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem yöntemleri nicel araştırmalar içerisinde gelişmiştir ve nitel araştırmalarda da ortaya çıktığı görülmektedir. Amaçlı örnekleme yöntemleri çalışılan kişilerin, olayların ve durumların hakkında derinlemesine bilgi almayı pratikleştirmektedir. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme nitel çalışmalarda sıklıkla kullanılan bir örnekleme yöntemidir. Araştırmacı çoğunlukla diğer örneklemlerden birini kullanma olanağına sahip olmadığında bu örnekleme yöntemini tercih eder (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 118-123). Veriye kolay ulaşım ve maliyeti en aza indirmek, örnekleme seçiminde dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Bundan dolayı araştırmacıya binen mali yük ve zorlu dönemler içinde seçilen bu örnekleme kararı, haklı bir sebep olarak kabul edilmektedir (Patton, 2005). Covid-19 salgını sebebiyle Türkiye'de uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları, mesafe, sağlığa uygunluk, maske vb. uygulamalarla araştırmanın maliyeti artmış ve ulaşılabilirliği güç duruma girmiştir. Maliyeti düşürmek, içinde bulunulan salgın durumunun zorluklarını azaltmak amacıyla kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarının incelenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından görüşme formu geliştirilmiştir.

Görüşme Formu

Görüşme formunun geliştirilmesi sürecinde ilgili alanyazın taranmıştır. Görüşme formu bu doğrultuda alanyazın ile ilişki içerisinde hazırlanmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde cinsiyet rolleri kapsamında; çalışma yaşamında cinsiyet rolleri, ailede cinsiyet rolleri,

sosyal bilgiler dersinin cinsiyet rollerini kazandırmadaki önemi gibi konularda sekiz adet yarı yapılandırılmış açık uçlu soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği, sosyal bilgiler lisans eğitimi dersi olarak toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularda sorular yer almaktadır. İkinci bölüm 10 adet yarı yapılandırılmış açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunda toplamda yarı yapılandırılmış açık uçlu 18 adet soru bulunmaktadır. Çok boyutlu sorular sormaktan ve sorularda yönlendirme yapmaktan kaçınılmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşmeler 15 öğretmen adayından alınan izinle gerçekleştirilmiştir. Verilerin çoğunluğu yüz yüze toplanırken bir kısmı da internet üzerinden ses kaydı alınarak toplanmıştır. Araştırmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması amacıyla görüşme formu kullanımı için etik kuruldan izin alınmıştır. Ayrıca görüşme formu bu hâle gelmeden önce hazırlanan sorular için ölçme ve değerlendirme uzmanlarından, sosyal bilgiler alanındaki uzmanlardan ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarından görüşler alınmıştır. Bu doğrultuda sorulara ekleme ve çıkarma yapılmıştır. Eklemeler yapılırken soruların detaylandırılmasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler gönüllülük esasına dayandırılarak yapılmıştır. Ses kaydı için katılımcılardan izin alınmıştır.

Araştırmada görüşme formu ile toplanan veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler analiz edilirken ilk olarak görüşme esnasında alınan ses kayıtları bilgisayara aktarılmıştır. Her bir öğretmen adayının ses kaydı, Word sayfasına geçirilmiş ve düzenlenmiştir. Düzenlenen görüşmeler çok kez okunarak veriler özümsemiştir. Daha sonra görüşmelerden kodlar çıkarılmıştır. Görüşmenin özeti niteliğinde olan bu kodlara uygun temalar belirlenmiştir. Belirlenen kod ve temalar için birden çok alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri sonucunda kod ve temalar tekrar düzenlenmiştir. Sonuç olarak kodların tamamını kapsayacak şekilde 15 temaya ulaşılmıştır. Kod ve temalar dâhilinde veri kaynağı özetlenerek son hâline getirilmiştir. Temaları en çok yansıtan kodlar, temaların altında açıklanmıştır. Her kod kendi teması içinde ele alınarak yorumlanmıştır. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğrudan görüşlerine yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri, cinsiyetleriyle birlikte verilmiştir. Kadın ve erkek öğretmen adayları, kendi cinsiyet grupları içerisinde numaralandırılmıştır. Kadın öğretmen adayları için "ÖA, K." kullanılırken erkek öğretmen adayları için "ÖA, E." kullanılarak kısaltma yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarının içerik analizi tekniği ile ortaya çıkarılan bulgularına yer verilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmanın alt problem verileri; temalar, alt temalar ve kodlardan oluşan tablolar şeklinde

sunulmuştur. Çalışma tezden üretildiği için veriler sınırlandırılmıştır ve en fazla veri içeren tablolara yer verilmiştir.

Tablo 1. Aile İçinde Davranışa İlişkin Tema ve Kodlar

<i>Tema</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>Kodlar</i>
Aile İçinde Davranış	Ailede İş Dağılımı	Ev Geçiminin Erkeğe Yüklenmesi, Aile İçinde İş Birliği, İş Paylaşımı
	Ailede Ataerki	Atalardan Gelen Cinsiyetçi Kalıp Yargılar, Ataerki Roller, Kadının Değersizleştirilmesi

Aile İçinde Davranış

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre aile içinde davranış temasına ait kodlara yer verilmiştir.

Ailede İş Dağılımı

Bu alt kategori altında ailede iş dağılımına ait kodlara yer verilmiştir.

Aile İçinde İş Birliği: “Aile İçinde İş Birliği” koduna ilişkin görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

ÖA, K1. “... Kadınların görevi olarak daha çok görülüyordu eskiden beri. Hala bu düşüncede olan insanlar var ama bence bu düşünce biraz kırıldı. Çünkü artık kadınlar da iş hayatında daha fazla bulunuyorlar. Yani geçmişte böyle olmadığı için evet, ev işleri, çocukla ilgilenmek daha çok kadının göreviydi ve para kazanıp eve getirmek de erkeğin göreviydi. Ama şu an öyle bir durum yok ve bence bütün işlerin ortaklaşa yapılması gerekiyor. Ben şöyle yakın çevremden örnek verebilirim. Kuzenim erkek ve eşi aşırı feminist bir insan. Böyle durumlarda tam zıttı oluyor mesela. Kuzenim dışarda çalıştığı kadar evde de çalışıyor. Ev işlerine de koşturuyor ama kuzenimin eşi tam tersine ben çalışıyorum, yoruluyorum diyerek ev işlerinden kendini biraz daha geri çekiyor. Ben bunu da yanlış olarak görüyorum. Yani ters bir düşünce oluyor bu da. Bence iki taraf da ortaklaşa şekilde evde, çocuk üzerine olsun, ev işleri üzerine olsun sorumlulukları paylaşmalı diye düşünüyorum.”

ÖA, E1. “Bir kadın ve bir erkek aile içinde, hepsinin sorumlulukları var ama bu sorumluluk tamamen ona yüklenmemeli. Herkes böyle bir taşın altına elini sokmalı...”

ÖA, E2. “Yani bir erkek de artık kadın çalışabilir, yapabilir, edebilir derse çok rahat bir şekilde kadın hem çalışabilir hem çocuğuna da bakabilir. Sen çalışıyorsun bugün ben boştayım, benim okulun izin günü çocuğa ben bakayım. Yarın sen nöbetçisin diğer gün sen boştasın, sen götürürsün sen bırakırsın olabilirse çok mutlu bir şekilde kadın erkek de çalışabilir aynı evde çocuk da büyütülebilir. Ev işi de yapabilir. Bir erkek salata yapmaktan aciz olmamalı. Köydeki bir erkek bile, tamam işten yorgun gelebilir, en azından masadaki suyu alıp kendi dönebilirsin.”

ÖA, K5. “İşler paylaşılabilir. Evet, toplumda kadın ev işlerinde daha etkin ama iki tarafında da çalıştığını düşünürsek eğer eşit olması gerekiyor. Rollerin bölünüp paylaşılması ve bunun konuşulması gerektiğini düşünüyorum. Ama şöyle bir şey de düşünüyorum eğer çalışmayan bir taraf varsa evlilikte, evdeki işlerin sorumluluğunu çalışmayan taraf biraz daha fazla alabilir. Çünkü yorgunluk açısından ve hak olarak da öyle yani. Biri dışarıda çalışıyor biri evde çalışıyor. Eşit paylaşım olmalı.”

Bulgular incelendiğinde eski zamanlarda kadın ve erkeğin rollerinin keskin biçimde ayrıldığı ancak günümüzde aile içinde iş birliğinin geliştiği sonucuna varılmaktadır. Kadın ve erkek öğretmen adaylarının ortak görüşleri doğrultusunda, aile içinde kadın ve erkeğin ortak sorumluluk alması, aile

içinde iş birliği yapması ve eşitlikçi bir hayatı benimsemeleri gerektiğine sıklıkla vurgu yapılmıştır. “Aile İçinde İş Birliği” kodu, öğretmen adayları tarafından verilen örnekler bakımından uygun görülmüştür. Ev içinde iki taraf da çalışmıyorsa çalışan tarafa eşitlik açısından daha az görev yüklenmesinin doğru olduğu savunulmaktadır.

Ailede Ataerki

Bu alt kategoride ailede ataerkiye ait kodlara verilmiştir.

Atalardan Gelen Cinsiyetçi Kalıp Yargılar: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Atalardan Gelen Cinsiyetçi Kalıp Yargılar” koduna ait yorumlar aşağıda sıralanmıştır:

ÖA, E2. “...Kadınlar çocuğa bakabilir statüsü yıllardır bizim beynimize kazınan bir şey. Hala mesela ben bile bazen kıramıyorum. Yani konuşmalar yapıyoruz, ilerde sen bakarsın, hala bunu diyebiliyorum. Bunu ben kıramamışım ki ülkeyi düşün. Bu kırılıyor yani baba da bakabilir çok absürt gelecek ama bez değiştirmek zor bir şey değil. Ya da bir çocuk ağladığında pırpışlamak çok zor bir şey değil. Bunları annesi yapıbiliyorsa babası da yapsın... Çocuğun mesela köyde bacağı kırılmıştır. Babası baksa, sarsa bu çok zor bir şey değil aslında bak. Ama işte algı dediğimiz şey var ya hep algı, algı... Dededen gelme işte. Ben babamdan böyle gördüm, ben de babamdan böyle gördüm...”

ÖA, E4. “Evlilik çoluk çocuktan bahsedeyim. Anne biraz daha şey mesela biraz daha çocuğa ilgili olması gerekiyor çünkü bir çocuğu yetiştiren annedir bence. Babanın da yani sorumlulukları olur. Gidip evine ekme getirebilmesi gerekiyor.”

Alıntılardan ulaşılan “Atalardan Gelen Cinsiyetçi Kalıp Yargılar” kodu öğretmen adaylarının verdiği özel örneklere de yansımıştır. Erkek öğretmen adaylarına göre, ataerki toplum yapısı ile oluşturulan cinsiyetçi kalıp yargıların bireylerin aile hayatında da kendini gösterdiği ve bu yargıların zihinlerinde yaşamaya devam ettiği açıkça görülmektedir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Toplumsal Alandaki Zorluklar ve Çarelerine ilişkin Tema, Alt Temalar ve Kodlar

<i>Tema</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>Kodlar</i>
Cinsiyete Göre Toplumsal Alandaki Zorluklar ve Çareleri	Cinsiyetlere Göre Zorluklar	Kadınların Özgürlüğünün Kısıtlanması, Erkeklerin Para Kazanma Zorunluluğu, Erkeklerle Yönelik Cinsiyetçi Kalıp Yargılar, Kadın Olmanın Zorlukları, Ev Geçiminin Erkeğe Yüklenmesi
	Cinsiyet Temelli Zorlukların Giderilmesi	Ailede Eğitim, Z Kuşağını Bilinçlendirmek, Ataerki Zihniyeti Değiştirmek
	Cinsiyet Temelli Zorlukların Giderilmesinde Devletin Rolü	Toplumu Bilinçlendirme, Suça Karşı Yaptırım
	Cinsiyet Temelli Zorlukların Giderilmesinde Bireyin Ve Toplumun Rolü	Bireyleri Desteklemek, Özel Hayata Saygı, Bilinçlendirmek, Mağdur Olma Korkusu

Cinsiyete Göre Toplumsal Alandaki Zorluklar ve Çareleri

Bu tema altında cinsiyete göre zorluklar, cinsiyet temelli zorlukların giderilmesi, cinsiyet temelli zorlukların giderilmesinde devletin rolü, cinsiyet temelli zorlukların giderilmesinde toplumun rolü ve cinsiyet temelli zorlukların giderilmesinde bireyin rolü alt temalarına yer verilmiştir.

Cinsiyete Göre Zorluklar

Bu alt kategori altında cinsiyete göre zorluklar kodlarına yer verilmiştir.

Erkeklerin Para Kazanma Zorunluluğu: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Erkeklerin Para Kazanma Zorunluluğu” koduna yönelik açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

ÖA, K1. “Erkekler için de söyleyebileceğim bence erkekler üzerinde de birazcık daha aile babası olma, para kazanıp eve getirmek zorunda olma baskısı biraz fazla bence... Erkek mutlaka kendi kazancını taşın da olsa çıkarmak zorunda derler ya. Bir kazanç sağlamak zorunda ve hayatını bir şekilde idame ettirmek zorunda. O yüzden erkekler için de en büyük baskı budur diye düşünüyorum.”

ÖA, K5. “Kadın çalışmıyor, ev hanımı diyoruz buna. Erkek de çalışmayabilir belli bir dönem. Kadın çalışmadığında ona herhangi bir zorunluluk yüklenmiyor. Herhangi bir ayıp olarak bakılmıyor. Ama erkek çalışmayınca ayıp görülüyor. Bu bence yanlış, eşit olması gerektiğini düşünüyorum. Her iki taraf da çalışmalı.”

Öğretmen adaylarının genel kanısına göre, kadınlara para kazanma zorunluluğu yüklenmemişken erkeklere çalışmak bir zorunluluk olarak atfedilmiştir. Çalışma sorumluluğu genel olarak erkekten beklenmektedir. Bu durum erkek için zorluklar oluşturmaktadır. Buradan yola çıkılarak “Erkeklerin Para Kazanma Zorunluluğu” koduna ulaşılmıştır. Genel yargıya göre para kazanmanın erkeğe daha fazla yüklenmesi de toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açan nedenlerden birisidir.

Erkeklerle Yönelik Cinsiyetçi Kalıp Yargılar: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Erkeklerle Yönelik Cinsiyetçi Kalıp Yargılar” koduna yönelik örnekler aşağıda yer almaktadır:

ÖA, K2. “Ben bir şey araştırmıştım. Ülkemizdeki intihar oranlarının %75-76 kadarı erkeklere ait ve bunun nedenlerine baktığımızda hastalığı atarsak geçimsizlik ve ekonomik sıkıntılar geliyormuş. Bunun nedeni de erkeklerin daha çok intihar etmesinin nedeni de bence toplumun getirdiği bir roller var ya hani, evin erkeği eve para getirmeli, evinin direği, çocuklarının babası olduğu için erkekler çok fazla baskıya maruz kalıyor ama bu bence günümüzde çok yanlış bir şey. Erkekler çalışmayabilir, erkek eşinden daha az maaş da alabilir ama bu toplumumuzda böyle yansımadığı için erkeğe ilk hatta doğduğundan beri ‘Erkek adamsın, sen ağlamazsın, sen sürekli dimdik durmalısın.’ rolü yüklendiği için erkeklerin üstünde bence çok büyük bir baskı var burada.”

ÖA, K6. “...Diyorlar işte erkekler bu renk giymemeli ya da bu şekilde takı takmamalı, nazik olmamalı. Yani aslında tam tersi herkes çok nazik olmalıyken erkekler sanki nazik olunca yönelimi farklıymış gibi bir bakış açısı oluyor bu da çok yanlış.”

Bulgular incelendiğinde erkek intihar oranlarının bile büyük oranda erkeğe yüklenen cinsiyetçi kalıp yargılara dayandırıldığı görülmüştür. Alıntılardan yola çıkılarak burada “Erkeklerle Yönelik Cinsiyetçi Kalıp Yargılar” koduna yer verilmiştir.

Ev Geçiminin Erkeğe Yüklenmesi: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Ev Geçiminin Erkeğe Yüklenmesi” koduna ilişkin örneklere aşağıda yer verilmiştir:

ÖA, E3. *“Erkekler bakacak olursak erkeklerde şöyle bence yükümlülük altında zorluyor; erkek dediğin evinin geçiminden sorumludur. Bu bence çok saçma bir şey. Çünkü biz dünyaya gelirken yönetmeye veya ne bileyim birilerinin sorumluluğunu almaya gelmiyoruz.”*

ÖA, E4. *“Erkeğin eve ekmek götürme sıkıntısı yani zorluklarla başa çıkması gerekiyor ve evini geçindirmesi gerekiyor. Geçim sıkıntısı.”*

ÖA, E5. *“... Erkekler de çok fazla sorumluluk yükleniyor. Yani mesela evlilik hayatında diyorlar ki evi sen geçindirmek zorundasın.”*

Erkek öğretmen adaylarına göre, erkeklerden evin geçimini üzerine alma sorumluluğu beklenmektedir. Bu durum erkekler açısından zorluk oluşturan durumlardan biridir.

Kadın Olmanın Zorlukları: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Kadın Olmanın Zorlukları” koduna ilişkin örneklere aşağıda sıralanmıştır:

ÖA, E1. *“... Kadın olmak bir tık bence daha zor çünkü kadın gecenin bir saati dışarı çıkıp istediği gibi gezemez. Ama erkek yine gezebiliyor ama erkekler için de sıkıntılı olabiliyor tabi bunu ayıramam ama kadınlar bir tık daha sıkıntılı bence.”*

ÖA, E2. *“... Bir kadının olumsuzluğunu say, saymakla bitmiyor. En başta ‘Ben bugün yaşayabilecek miyim?’ gibi sorular geliyor.”*

ÖA, K4. *“Toplumsal norm diye bir şey var ve toplumun dayattığı çok ağır yükler var kadına. Dediğim gibi yani biz annelerimizi, anneannelerimizi falan dinlediğimizde biz çok daha iyiyiz, diye düşünebiliriz ama şu anı düşünmek zorundayız, geçmişi değil. O yüzden hala kadına ağır yük biniyor diye düşünüyorum. Mesela evleniyor, çalışmak istiyor. O esnada hamile kalıyor, tamam bir sürü izin falan alabiliyor ama çocuğa bakımı tamamen kadın üstleniyor.”*

Elde edilen bulgularda kadın olmanın genel anlamda zorlukları üzerinde durulmuştur. Kadınların hayatta kalmayla ilgili kaygıları, evlilik ile kadına yüklenen ev sorumlulukları, kadının anne olmasıyla çocuğun bakımını tamamen üstlenmesi ve daha pek çok ağır koşul ile kadınların yaşadığı zorluklar belirtilmiştir. Bu yüzden “Kadın Olmanın Zorlukları” koduna yer verilmiştir.

Kadının Özgürlüğün Kısıtlanması: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre aşağıda verilen alıntılarda kadın olmanın özgürlüğü kısıtlayıcı yönlerine değinilmiştir. Bu alıntılar kadının özgürlüğünün kısıtlanması ile ilişkilendirilmiştir. Bu doğrultuda “Kadının Özgürlüğünün Kısıtlanması” koduna yönelik örnekler aşağıda sunulmuştur:

ÖA, K3. *“Kadın olmak daha zor. İstediyin zaman dışarıya çıkamıyorsun. İnsanların bakış açıları daha farklı. Erkeklerin özellikle bakışlarına maruz kalıyorsun. Ne giydiğine karışıyorlar. Sonrasında ne içtiğine karışıyorlar. Her şeyine bir laf söylüyorlar.”*

ÖA, E5. *“Ataerkil bir toplum olduğumuz için genelde sokağa çıktığımız zaman kadınlara biraz daha farklı bakıldığını düşünüyorum ben. Şunu giyemez, bunu giyemez, şurada şöyle yapamaz gibisinden.”*

ÖA, K7. *“Kadın olmaktan başlarsam, genelde kadınlar daha geride duruyor. Ataerkil toplumun getirdiği bir şey. Kadın ne bileyim işte oturaklı olmalı, ağır olmalı, gece dışarı çıkmamalı, onu giymemeli bir sürü yargı var kadınlar hakkında.”*

Cinsiyet Temelli Zorlukların Giderilmesi

Bu alt kategori altında cinsiyet temelli zorlukların giderilmesi kodlarına yer verilmiştir.

Ailede Eğitim: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Ailede Eğitim” koduna ilişkin örnekler aşağıda sıralanmıştır:

ÖA, K1. “... Kesinlikle eğitim ama sadece okuldaki eğitimden bahsetmiyorum çünkü bunun öncesinde ailede görülen bir eğitim var. Çocuk ailede babasından, annesinden şiddet görüyorsa yani bireysel olarak çocuğa olmak zorunda değil; annenin babaya, babanın anneye şiddeti varsa çocuk büyüdüğünde başkalarına bu zorbalığı yaparak gösteriyor aslında bunu. Yani ben şahsen şu anda yolda herhangi bir şekilde birisiyle kavga edenin, birisine durup dururken saldıran bir insanın aileden de gelen bir durum olduğunu düşünüyorum, %90 böyle oluyor bu durum. O yüzden bence ailede özellikle eğitimin değişmesi gerekiyor.”

ÖA, K4. “... Zorluklar eğitimle giderilir. Aslında biz asıl eğitimimizi ailede alıyoruz. Çünkü o kökler, hani bir ağacı düşünürsek, o kökler aile yaşamımıza daha anasınıfına ya da ilkokula başlamadan, temelini atıyor aile. Yani silinmeyen izler bırakıyor bizde. Dolayısıyla ailelerin eğitilmesi, daha doğrusu eğitilmiş ailelerin çoğaltılması bizden sonraki nesilleri daha kaliteli bir yaşama illaki sürükleyecektir.”

ÖA, K7. “Eğitim kesinlikle. Küçük yaştan itibaren ailenin de eğitimi. Annenin mesela bir erkeği yetiştirmeye bir kızı yetiştirme biçimi çok farklı. Bu da çok etkiliyor yani bu yüzden en başta aile içi eğitim ondan sonra okulda verilen eğitimle bu engel aşılabilir.”

Kadın öğretmen adayları, aile içinde eğitimin öneminin altını çizmişlerdir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi ailede eğitimle başlamaktadır. Ailede verilen eğitim ne kadar eşitlikçi olursa bireyin o denli insanlara saygılı ve eşitlikçi bir mantıkla yetişeceği savunulmaktadır. Verilen bulgulardan yola çıkılarak “Ailede Eğitim” kodu bulgularla ilişkilendirilmiştir.

Ataerkil Zihniyeti Değiştirmek:

ÖA, E5. “Eğitim falan bir yere kadar artık insanların içinden gelmesi lazım. Eğitimle olacak gibi değil. Giderilebilir ama bunun uzun zaman alacağını düşünüyorum ben, eğitim de bir yere kadar gerçekten. Bu aileden başlayan bir şey, belki ailenin ailesinden başlayan bir şey. Yani sadece anneler, babalar üzerinde de etkili olmuyor yani dedeler, ebeler herkesi etkiliyor.”

ÖA, K5. “Okullar çok önemli ama toplumun eğitilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Kız çocukları şu an okula gitmiyor ileride anne olacak bu insanlar ve çocuk yetiştirecek baba olacak ve çocuk yetiştirecek. Şu an bunun planını yapmamız gerekiyor. Yani lise zorunlu diyoruz ama bitirilmiyor yani gerçekten zorunlu olması gerekiyor. Bir çocuk bile okula ara verdiğinde bunun sorgulanması gerekiyor. Bunu sorgulamak çok kolay zaten bu sistemi kurmak bence çok kolay. Geleceğe yatırım yapmamız lazım. Şu an bunu söylüyorum evet ama yıl önce de bu söyleniyordu. Az ilerleme olmuş olabilir ama tam anlamıyla bir ilerlemenin olması gerekiyor. Kesinlikle bu yol eğitimden geçiyor. Cinsiyetçilik abartılmamalı ve insana insan olarak bakılmalı. Cinsiyetçilikten çıkmalıyız.”

Ülkemizde cinsiyet temelli yaşanan sorunların insanların topyekûn ataerkil zihniyetini ve düşünce tarzını değiştirmesiyle sona ereceği vurgulanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği için geleceğe yapılacak yatırımın önemine de sıklıkla değinilmiştir.

Z Kuşağını Bilinçlendirmek: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Z Kuşağını Bilinçlendirmek” koduna ilişkin örneklere aşağıda yer verilmiştir:

ÖA, E2. “Bu zorluklar bir tek eğitimle giderilir. Bir ülke eğitimine önem vermediği sürece hiçbir şey olmaz... Lisedeki öğretmenler de ayarı sağlasa, çocuklar bunu daha iyi kapacak. Lisede benim şahsen hocalarım çok güzeldi çok da güzel öğrendik, bir kadına, bir kız çocuğuna nasıl yaklaşacağımızı...”

ÖA, K6. “...Eğitimciyiz hepimiz. Öğrencilerimize bu şekilde aşılırsak, onları bilinçlendirirsek, derslerimizin içerisinde, ders dışında da ya da. Bu şekilde bir kişi, bir kişidir mantığıyla zincirleme devam eden süreçtir zaten bu. Bu şekilde bir şeyler yapabiliriz yine elimizden geldiğince.”

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan sıkıntıların giderilmesi için Z kuşağına eğitim vermenin önemli olduğu vurgulanmıştır. Bilhassa Z kuşağını eğiten öğretmenlerin ve onların bilinçlendirilmesinin öneminin altı çizilmektedir.

Cinsiyet Temelli Zorlukların Giderilmesinde Devletin Rolü

Bu alt kategori altında cinsiyet temelli zorlukların giderilmesinde devletin rolü kodlarına yer verilmiştir.

Toplumu Bilinçlendirme: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Toplumu Bilinçlendirme” koduna yönelik örnekler aşağıda sıralanmıştır:

ÖA, K2. “Devlet kişilere özel yaptırım uygulayamayabilir çünkü çok kalabalık bir toplumuz. Bunun yerine toplumdaki eşitsizliği gideren reklamları arttırabilir. Billboardlar, afişler böyle şeyler yapabilir. Halkı bilinçlendirecek toplumsal şeyler yapabilir.”

ÖA, E7. “Erkekleri de bu konuda bilinçlendirirsek biraz seminerler falan küçük yaşta verilen eğitimden bahsediyorum. Mesela regl haftalarında ergenliğe geçişte mesela sadece kızları indiriyorlar o seminere bunun yerine erkeği de indirse bunu bir tabu olarak görmesek de hani ayırım olarak görmesek çok daha iyi olur.”

Devlet tarafından toplumu bilinçlendirme amacıyla yapılacak eğitimlerin, reklamların, afişlerin ve kamu spotlarının eşitlik yolunda değerli olabileceğine değinilmiştir. Bu alıntılardan yola çıkılarak “Toplumu Bilinçlendirme” kodu örneklendirilmiştir.

Suç Karşı Yaptırım: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Suç Karşı Yaptırım” koduna yönelik örnekler aşağıda sunulmuştur:

ÖA, E1. “Yani hukuk yönünden yeni adımlar atılması gerektiğini düşünüyorum. Devletin yapması gereken bu. Yani biri bu konuda suçluysa, birbirinin hayatına karıştıyorsa ya bu konuda bence suçludur. Bunun cezası olması gerektiğini düşünüyorum. Yani bugün kadına laf atan, yarın başka bir şey de yapabilir. Yani daha tehlikeli işler olabilir. Bunun önünü kesmek adına hukuksal yönden adımlar atılması gerektiğini düşünüyorum.”

ÖA, K3. “Ceza uyguladım çünkü toplumumuz bundan anlıyor.”

ÖA, E2. “Olumsuzlukların içinde cinayeti, istismarı işte tacizi falan alırsak bu olumsuzlukları gidermek için daha büyük politikalar uygulanabilir. Çipler, telefon uygulamaları geliştirildi. Kadın kendini güvende hissetmeyince bir tuşa bastığında dibinde iki tane ekip polis arabası durmak zorunda.”

Alıntılarda cinsiyet temelli suçlara yaptırım uygulanmasından bahsedilmiştir. Bu yüzden burada “Suça Karşı Yaptırım” kodu kullanılmıştır. Özellikle cinsiyete dayandırılan suçları önlemek ve suça meyledenleri caydırmak için devletin yeni hukuksal adımlar atması gerekmektedir. Bu yöndeki cezaları ağırlaştırarak maruz kalınan eşitsizlikleri giderilmelidir.

Tablo 3. Toplumsal Cinsiyet Açısından Eğitim Temasına İlişkin Kodlar

<i>Tema</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>Kodlar</i>
Toplumsal Cinsiyet Açısından Eğitim	Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Kadın/Erkek Dağılımı	Ev İşlerinde Cinsiyete Dayalı Gruplaşma, Görsellerde Cinsiyet Eşitliği, Cinsiyet Rollerinin Dayatılması
	Sosyal Bilgiler Lisans Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dersi	Eşitlikle İlgili Ders Olmalı, Eşitsizliğe Yönelik Fikirleri Değiştirmek, Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Eşitliği Bilincine Sahip Olması

Toplumsal Cinsiyet Açısından Eğitim

Bu kategori altında sosyal bilgiler ders kitaplarındaki görsellerde kadın/erkek dağılımı, sosyal bilgiler lisans eğitiminde toplumsal cinsiyet eşitliği dersi, toplumsal cinsiyet eşitliği ders isimleri, toplumsal cinsiyet eşitliği derslerini seçim tercihi ve toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin içeriği alt kategorilerine yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Görsellerde Kadın/Erkek Dağılımı

Bu başlık altında sosyal bilgiler ders kitaplarındaki görsellerde kadın/erkek dağılımı alt kategorisinin kodlarına yer verilmiştir.

Ev İşlerinde Cinsiyete Dayalı Gruplaşma: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Ev İşlerinde Cinsiyete Dayalı Gruplaşma” koduna ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

ÖA, K1. “*Hep masa hazırlayan kadın, sofrayı kuran bir kadın. Oturup gazetesini okuyan bir erkek. Bana çok saçma geliyor yani neden o masayı birlikte hazırlamıyorlar? Neden çocuğu da dâhil edip hep beraber bir iş bölümü yapıp beraber bir şey yapmıyorlar? Çok görüyoruz bunları. Özellikle bu çizimlerde vs. erkek işte ya dışarıdan gelmiş oluyor ya oturuyor televizyon izliyor, gazete okuyor ve kadın ev süpürüyor oluyor ya da işte yemek hazırlıyor oluyor.*”

ÖA, K3. “*Her zaman kadınlara yükler verilmiş. Mesela şöyle diyeyim; bir evin içi anlatılıyor. O ev içinde kadın iş yapıyor, baba geçmiş televizyon izliyor, çocuklar da oyun oynuyor. Neden böyle bir şey yapılsın ki? Neden kadımlar bulaşık yıkarken erkekler otursun? Şöyle yapılabilir, mesela kadın bulaşık yıkarken erkek de baba da ev süpürebilir. Bunun gibi görsellere yer verilebilir. Böyle görsellere yer verildikçe, çocuklar aileden bu geleneklerin, göreneklerin geldiğini düşünüyor ve bunu devam ettiriyorlar.*”

ÖA, K4. “*Eskiden daha uygunsuz şeyler yer alıyordu ama hala maalesef devam ediyor. Mesela mutfakta iş yapan bir anne, evi süpüren bir anne, yemek pişiren bir anne. Bacağını uzatıp televizyon seyreden bir baba ya da çocukların sorduğu ya da istediği anneye yönelttiği şeyler hep belirli. Babaya yönelik şeyler belirli. Bu anlamda biraz daha törpülenebilir.*”

Öğretmen adaylarının incelediği sosyal bilgiler ders kitaplarına göre, ev içindeki görevler anne rolündeki kadın ve kız çocuğuna yüklenirken baba rolündeki erkek ve erkek çocukları genellikle dinlenen, oturup hizmet bekleyen şekilde görselleştirilmiştir. Ev içindeki işlerin cinsiyete

dayandırılarak gruplaştırıldığı bulgulanmıştır. Buna dayanarak bu alıntılar ile “Ev İşlerinde Cinsiyete Dayalı Gruplaşma” kodu ilişkilendirilmiştir.

Cinsiyet Rollerinin Dayatılması: “Cinsiyet Rollerinin Dayatılması” koduna yönelik örnek görüşler aşağıda sıralanmıştır:

ÖA, K1. “...Erkek çocukları da babaları ile vakit geçirip babasını örnek alırken; kız çocukları annesiyle mutfakta zaman geçiriyor. Bence bir kızın mutfakta zaman geçirdiği kadar erkek çocuğunun da mutfakta zaman geçirmesi gerekiyor. Aynı şekilde bir erkek çocuğu nasıl arabayla ilgileniyor, babasıyla vakit geçiriyor; aynı şekilde kızı da ona göre yetiştirmek gerekiyor. O yüzden bence bu resimlerde küçüklükten itibaren çocukları çok etkileyen şeyler. Tamamen değişmesi gerekiyor.”

ÖA, K7. “Eşit dağılmamış bir kere. 4. sınıftaki mesela hayat bilgisi diye de geçiyordu eskiden, ona baktığımda iş bölümü bölümünde mesela kadın yemek hazırlıyor, sofrayı kuruyor. Adam geliyor işten televizyon izliyor falan, çocuk oyun oynuyor. Bu böyle bir algı oluşturmuş. Bu yanlış bence. Bunun değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Erkek de mesela yardım edebilir. O görselde gösterirsen çocuk onu öğrenir. Böyle olduğunu düşünüyorum. Bu açıdan kadınlar, anneleri gibi aynı yani oradaki görsel aynı annesi gibi bu yüzden ataerkil toplum devam ediyor. Bence kesinlikle değiştirilmesi gerekiyor.”

ÖA, E7. “...Erkek çocuğu çiziyorlar saçı kısa, adamın da saçı kısa, kadınların saçı uzun. Yani toplumumuzda illaki kadının saçı uzun, erkeğin saçı kısa olacak diye bir kaide yok. Yine mesela kadına ve kız çocuğuna sadece etek giydirilmiş, pantolon giyemez gibi bir algı da oluşturuluyor gibime geliyor. Bu tarz kalıplar çok fazla var. Değişmesi gerektiğine inanıyorum gerçekten.”

Kadın ve erkeğin toplum içerisindeki rolleri ve dış görünüşleri çoğunlukla kalıplaştırılmış bir biçimde verilmektedir. Kadın ve erkeğin rollerinin sınırlandırıldığına, bu sınırlamaların kalkması gerektiğine değinilmiştir. Bu yüzden bu alıntılar “Cinsiyet Rollerinin Dayatılması” kodu ile ilişkilendirilmiştir. Öğretmen adaylarının çoğunluğunun bu kalıplara karşı çıktığı ve eşitlikten yana olduğu bulgulanmıştır.

Sosyal Bilgiler Lisans Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dersi

Bu başlık altında sosyal bilgiler lisans eğitiminde toplumsal cinsiyet eşitliği dersi alt kategorisinin kodlarına yer verilmiştir.

Eşitlikle İlgili Ders Olmalı: “Eşitlikle İlgili Ders Olmalı” koduna ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

ÖA, K1. “...Kişiliği oturmadan önce de bu eğitimlerin verilmesi gerekiyor ama bu demek değil ki sonrasında olmasın bu eğitim. Kesinlikle olmalı. Yani biz şu anda herhangi bir fikri duyduğumuzda daha olumlu yaklaşabiliyoruz. Başka bakış açılarına da biraz daha yakın hissedebiliyoruz, fikrimiz değişebiliyor. Bence kesinlikle böyle bir ders olmalı çünkü az önce söylediğim gibi sürekli eşitlikten bahsederek, eşitliği savunursak ve bunu olabildiğince insanlara duyurabilirsek, o kadar çabuk olmasını sağlayabiliriz diye düşünüyorum.”

ÖA, K2. “...Dünya üzerine iki tane cinsiyet olarak gelmişiz ve bu cinsiyetlerin bu eşitsizliği bence çok büyük bir sorun. Aslında çok hani göz önünde bulundurulmak istenmeyen ama bulundurulması gereken bir sorun olduğunu düşünüyorum ben ve böyle bir derste olmalı bence.”

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı sorunlar için sosyal bilgiler lisans eğitimi içerisinde, bir eşitlik dersine yer verilmesi çözüm önerilerinden biri olarak sunulmuştur. Bundan dolayı verilen alıntılar “Eşitlikle İlgili Ders Olmalı” koduyla ilişkilendirilmiştir.

Eşitsizliğe Yönelik Fikirleri Değiştirmek: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Eşitsizliğe Yönelik Fikirleri Değiştirmek” koduna ilişkin örnekler aşağıda sıralanmıştır:

ÖA, K6. “...Kişiler genelde ailelerinin yanında yaşayıp üniversiteye geliyorlar ve burada tek başlarındalar. Kendi ayakları üstündeler. Bir birey olarak kendi söz hakkına sahipler. Genelde daha öncesinde yani hepimiz değil ama birçoğumuz, ailesinin çatısı altında, onların sözlerinden çıkamayan, çıkmayan değil, çıkamayan, onların istedikleri şekilde yaşayan insanlardık. Özellikle kadınlar. Buraya geldiklerinde ahlında kendilerini keşfetmeye başlıyorlar, kendi benliklerini, kimliklerini buluyorlar. Bu nokta da bu ders belki onlara yardımcı olabilir, kendilerini bulmakta. Erkekler de aynı şekilde, onlar da buraya geliyorlar ve kendi sorumlulukları oluyor, kendi hayatları oluyor. Bazı kalıp yargılar içerisinde geliyorlar. Belki bunları yıkmalarında da bu dersin faydası olabilir bu yüzden bence verilmeli diye düşünüyorum.”

Her bireyin yetiştiği aile farklı olduğu için toplumsal cinsiyet eşitliğine bakış açılarının birbirlerinden farklı olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden sosyal bilgiler lisans eğitiminde bu dersin gerekli olduğuna değinilmiştir. Buradan yola çıkılarak alıntılar “Eşitliğe Yönelik Fikirleri Değiştirmek” kodu ile ilişkilendirilmiştir.

Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Eşitliği Bilincine Sahip Olması: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Eşitliği Bilincine Sahip Olması” koduna ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

ÖA, K4. “Bilinçlendirilmeye çalışılıyor öğrenciler. Zaten hani üniversite kampüsü de buna çok uygun bir ortam yani zaten bu iklimi yaşayan bir genç eğer çok fazla şartlanarak büyümediyse bu cinsiyet eşitliğini kampüste yaşıyor, her anlamda. Ama tabii o bilince vakıf olmak, onu keşfedebilmek ve ileriki hayatında da sürdürebilmek önemli. Ders olsun mu okutulsun mu diye bir anket yapılsaydı kesinlikle okutulsun derdim. Okutulması gereken bir şey zaten. Yani o bilinç yer etmeli.”

ÖA, E6. “...Lisede ya da orta öğretimde falan bu konuyu hiç duymamış olabilir ya da hiçbir fikri olmayabilir. En azından üniversiteye geldiğinde bunu bir fikri olsun, bir bilgisi olsun diye verirdim yani. Koyardım lisans eğitimine.”

ÖA, E7. “Topluma faydalı olacak bir öğretmenin de bu zihniyette olması gerekiyor. Toplumsal cinsiyet eşitliğine sıcak bakan bir zihniyette olması gerekiyor. Bu yüzden eğitimde, lisans eğitiminde kesinlikle verilmeli.”

Gelecek nesli yetiştirecek olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bilinçlendirilmesi yönünde bir ders verilmesinin toplumun yararına olacağına değinilmektedir. Bilinçlendirme vurgusundan dolayı bu alıntılar “Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Eşitliği Bilincine Sahip Olması” koduyla bağdaştırılmıştır.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler ve Eğitim Temasına İlişkin Alt Temalar ve Kodlar

<i>Tema</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>Kodlar</i>
Sosyal Bilgiler ve Eğitim	Sosyal Bilgiler Sınıf Kademelerine Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	4. Sınıf, 7. Sınıf, Her Kademedede Verilmeli

Sosyal Bilgiler Sınıf Kademelerine Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Sosyal bilgiler sınıf kademelerine göre toplumsal cinsiyet eşitliği alt temasının kodlarına yer verilmiştir.

4. Sınıf: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “4. Sınıf” koduna ilişkin yorumlara aşağıda yer verilmiştir:

ÖA, K1. “Öncelikle bence 4. sınıfta olmalı. Çünkü zaten ne kadar küçük yaşlarda bu öğretilirse o kadar faydalı olur diye düşünüyorum.”

ÖA, E1. “Bence 4. sınıfta. Ne kadar erken verilirse o kadar iyi. Bence çok fazla uzatmaya gerek yok. 4. sınıfta verilmesinin yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü böyle şeylerin ne kadar erken verilirse o kadar iyi olabileceğini düşündüğümünden dolayı.”

ÖA, E7. “4. sınıftan başlatılması gerektiğini düşünüyorum. Çocuklarda küçükken başlatılan şeyler daha kalıcı oluyor. Atalarımızın da dediği gibi ağaç yaşken eğilir demişler. Küçük yaşlarda öğretilen şeyler daha kalıcı oluyor. Tabi ki düzeylerine göre. 4. sınıfta farklı, 5’te 6’da farklı ama 4’ten başlatılması daha mantıklı.”

Öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin 4. sınıf kademesinde aktarılması uygun görülmüştür. Savunulan düşüncelere göre küçük yaşlarda verilen eğitimin faydalı olacağı bu görüşlerde etkili olmuştur. Özellikle 4. sınıf vurgusu yapıldığı için “4. Sınıf” kodu kullanılmıştır.

7. Sınıf: Öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda “7. Sınıf” koduna ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

ÖA, K1. “...7. sınıfa koyardım. Çünkü birazcık daha artık böyle yaşının büyümeye başlayıp ergenliğe doğru giden bir yaş olduğu için o noktada birazcık daha yanlışa da eğilim olabiliyor. Ailenin yetiştirme tarzı olabilir yine, okuldan gördüklerinden kaynaklı olabilir. O yüzden 7. sınıfta da olursa bence doğru yöne çocuğu yöneltmek açısından daha iyi olur.”

ÖA, E2. “Biz hafif hafif topluma alıştırıyoruz. 4’te bir anda toplumsal cinsiyet eşitliğini vermeyelim belki pek etkili olmayabilir. 5 bir nebze ama ben en uygun 7 olarak görüyorum. Böyle tam evrilme, ergenliğin başı, tam kıza yaklaşma, açılma, ergenliğin belirtileri...”

ÖA, E6. “Ben 7. sınıfta verirdim. Daha böyle yeni yeni kendini tanımaya başladığında böyle cinsiyet kavramını falan ilgisi olur bence. Ben öyle düşünüyorum. 4’te, 5’te daha küçük, daha ilgilerini çekmez diyeyim. 7. sınıfta ilgi çeker en azından bir fikir oluşur yani kafalarında, anlarlar.”

Ergenliğin başladığı ve cinsel kimliğin şekillendiği yaşların genellikle 7. sınıfla eş zamanlı olması sebebiyle 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yer verilmesinin uygun olacağı savunulmuştur. Bu vurgudan dolayı “7. Sınıf” kodu ile ilişkilendirilmiştir.

Her Kademede Verilmeli: Öğretmen adaylarının görüşlerine göre “Her Kademede Verilmeli” koduna ilişkin görüşler aşağıda belirtilmiştir:

ÖA, K2. *“Şimdi karakter ve psikolojik olarak bir şeyleri kazandırmak istiyorsak, biz çok küçük yaşlardan başlamamız gerekiyor. Bence 4. sınıftan 7. sınıfa kadar illaki bir konu, hatta bir konudan da fazla olması gerektiğini düşünüyorum ben. Ama kesinlikle 4. sınıfta falan da olmalı hatta öncesinde Hayat Bilgisi dersine konulabiliyorsa ona bile konulmalı bence çünkü çok küçük yaşlardan itibaren bunları kırarsak, büyük yaşlarında da zaten bilinçli olarak yetişmiş olacak.”*

ÖA, K8. *“Ben de 4’ten itibaren demek istiyorum çünkü çocukların küçüklükten itibaren bir şeyleri empoze edebiliriz, diyeyim. O yüzden en küçük yaşta yani 4. sınıfta olabilir. Ama çok ağır şekilde değil de hani çocukların anlayabileceği şekilde basitleştirilmiş bir şekilde yapılabilir.”*

Öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin 4. sınıf seviyesinden başlanarak 7. sınıf dâhil olmak üzere eğitimin her kademesinde aktarılması uygun görülmüştür. Bu yüzden alıntılar “Her Kademede Verilmeli” kodu ile ilişkilendirilmiştir. Savunulan düşüncelere göre küçük yaşlardan itibaren verilen eğitimin faydalı olacağı bu görüşlerde etkili olmuştur.

Tartışma

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının algıları doğrultusunda ortaya çıkan bulgular incelendiğinde geçmişten günümüze sürdürülen eşitsizliğin azalmaya başlayabileceği hem erkek hem kadın öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği tarafında bir algı geliştirdiği ve eşitlikçi yaklaştığı bulgulanmıştır. Bu bulgular; Başaran (2019), Onurluer (2019), Akbulut-Uzun (2020), Önsan ve Uygun (2020), Yeşil (2020), Geriş (2022), Merma-Molina vd. (2023), Kümbetoğlu (2023) ve Akay-Şahin ve Açıkalin (2024) tarafından da eşitsizliğin hâlâ sürdürüldüğü ancak durumun değişmeye başladığı yönünde desteklenmektedir. Eğitimin de bu ataerkil zihniyetin değişiminde büyük rol oynadığı bu çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir.

Öğretmen adaylarının geneli, toplumsal cinsiyet rollerinde eşitlikçi yaklaşımlar sergilenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle kadın öğretmen adayları ev içi rollerde, eğitimde ve hukukta eşitliğe sıklıkla değinmişlerdir. Eğitimde kullanılan ders kitaplarının eşitlikçi yönde olmasının önemi ve öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin cinsiyet eşitliği hakkında bilinçlendirilmesi gerektiği de vurgulanmıştır. Eşitsizliğin en iyi eğitimle giderilebileceği düşüncesi, öğretmen adaylarının çoğunluğunun algılarını yansıtmaktadır. Araştırmada cinsiyet rollerine ilişkin elde edilen bulgular; Bhasin (2003), Tezer-Asan (2010), Gümüşoğlu (2016), Karaçalı-Taze (2018), Aşçı (2020), Karaboğa (2020), Yeşil (2020), Akay-Şahin ve Açıkalin (2024) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları lehinde desteklenmektedir.

Ancak yapılan bu araştırmada, toplumsal cinsiyet rollerine, öğretmen adaylarının cinsiyet ayırt etmeksizin çoğunlukla eşitlikçi yaklaştığı görülürken Seçgin ve Tural (2011) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları”

araştırması ise farklı olarak öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerinde kendi cinsiyetlerine karşı daha eşitlikçi ve olumlu yaklaştığı görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik algılarının incelenmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda ortaya çıkan bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun eşitlikçi yaklaşımlar sergiledikleri saptanmıştır. Özellikle kadın öğretmen adaylarının eşitlikçi algıda yoğunlaştığı saptanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre toplumdaki bireyler değerlendirilirken iş alanında, eğitim alanında ve diğer her alanda cinsiyet ayrımı yapılmadan değerlendirilmeleri gerektiği, bireylere hem toplum içinde hem de aile içinde eşit sorumluluklar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından ev içindeki iş paylaşımının önemi sıklıkla vurgulanmıştır. Öğretmen adayları tarafından kadın ve erkeğin fiziksel açıdan eşit olmaları da hak ve sorumluluklar bakımından eşit olmaları gerektiğine değinilmiştir. Ailenin bakımı ve evin geçindirilmesi gibi görevlerle erkekler de toplum baskısına tabi tutulmaktadır. İşe alımda da erkeklere daha fazla ölçüt konulduğu ve bu durumun da toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olduğu belirtilmiştir. Ancak öğretmen adaylarına göre günümüzde toplumun birçok alanında cinsiyete dayalı rol kavramı, yavaş yavaş da olsa önemini yitirmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerinde, eşitsizliğin ortadan kalkmasında ise eğitimin kayda değer bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Uygulamada süregelen eşitsizliklerin giderilmesinde ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında aile içi eğitimin birincil önem taşıdığı bulgulanmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin eğitimsizlikle ilgili olduğu ve eğitim kademesi ve kalitesi arttıkça bireylerin daha eşitlikçi bir yaklaşım gösterdikleri savunulmuştur. Okullarda verilecek toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi ise en az aile içinde verilen eşitlik eğitimi kadar önem taşımaktadır. Özellikle hayatın her alanını kapsayan, etkin vatandaşlık bilinci geliştiren ve eşitlik değerinin taşıyıcısı olan sosyal bilgiler dersinde, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitiminin yer alması, eşitlik yolunda atılacak kayda değer adımlardan birisi olarak bulgulanmıştır. Eğitim öğretim sürecinde eşitlik hususunda sosyal bilgiler dersi en büyük paydaşlardandır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gelecek nesli şekillendiren ve toplumsal hayata yön veren bir işlevi olduğu bilinmektedir. Bu işlevin geliştirilmesi ve güncellenmesi için lisans eğitiminde, sosyal bilgiler eğitimi alan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlendirilmesi önemli görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmesi gerekli bulunmuştur. Bunun sebebi olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği bilincine sahip olmaları sonucunda gelecek nesillerin eğitiminde, önemli bir aşama kaydedileceği ön görülmüştür. Lisansta öğretmen adayları için toplumsal cinsiyet eşitliği içerikli derslere yer verilmesiyle cinsiyet eşitsizliğinin azalacağı

düşünülmektedir. Eşitsizliklerin çözümünde sosyal bilgiler dersinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin kayda değer bir rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği bilinci kazanabilmeleri için lisans eğitimi programına toplumsal cinsiyet eşitliği dersleri dâhil edilebilir.
2. Sosyal bilgiler dersinin içeriği toplumsal cinsiyet eşitliğini doğru yansıtacak şekilde düzenlenebilir.

Kaynaklar

- Akay-Şahin, M. & Açıkalın, M. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki biyografilerin incelenmesi: Kadın şahsiyetler biyografilerde nasıl tanıtılıyor? *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 241-282. <https://doi.org/10.21798/kadem.2024.152>
- Akbulut-Uzun, Y. (2020). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 6(2), 163-184. <https://doi.org/10.47615/issej.804999>
- Aşçı, F. (2020). *Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal cinsiyet kalıp yargıları* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Atauz, A., Çakır, H. E., Gürel, I., & Otaran, N. (2015). *Toplumsal cinsiyet eşitliği: Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi projesi*. https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/1%20TCE.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Başaran, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Bayrakçeken-Tüzel, G., Soyseçkin-Ceylan, S. İ., Şilliler-Tapan, D., & Özvardar, K. (2019). *Toplumsal cinsiyete dayalı iletişim rehberi*. European Union: STGM. <https://www.stgm.org.tr/en/node/590> sayfasından erişilmiştir.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet: "Bize yüklenen roller"* (K. Ay, Çev.). KADAV.
- Chanter, T. (2019). *Toplumsal cinsiyet* (M. Erguvan, Çev.). Ayrıntı.
- Dikmenli, Y. & Sönmez, K. (2021). İlkokul sosyal bilgiler ders kitabının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 10(1), 434-458. <https://doi.org/10.30703/cije.732000>
- Dökmen, Z. Y. (2019). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. Remzi.
- Geriş, M. (2022). *Sosyal bilgiler derslerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği konularına yönelik farkındalık geliştirme: Kadına yönelik şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı örnekleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Gümüšoğlu, F. (2016). *Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet 1928'den günümüze*. Tarihçi.

- Karaboğa, T. M. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarında cinsiyet rolleri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15[10. Yıl Özel Sayısı], 4847-4881. <https://doi.org/10.26466/opus.686709>
- Karaçalı-Taze, H. (2018). *Toplumsal cinsiyet perspektifinden bir sosyal bilgiler ünitesi tasarımı ve öğretimi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Kaşdarma, E. (2023). Değerler ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum arasındaki ilişkide toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının aracı etkisi. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 57-67. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cybd/issue/80802/1272765> sayfasından erişilmiştir.
- Kümbetoğlu, F. B. (2023). Toplumsal cinsiyet çalışmaları eğitimleri. *Antropoloji ve Kültürel Bakış Dergisi*, 2, 35-50. <https://antropolojidernegi.org/wp-content/uploads/2024/03/1-Antropoloji-Dergi-2.SAYI-Tum-Sayfalar.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Merma-Molina, G., Urrea-Solano, M., & Hernández-Amorós, M. J. (2023). The integration of gender equality (SDG 5) into university teaching: The view from the frontline. *Innov High Education*, 49, 419-452. <https://doi.org/10.1007/s10755-023-09668-3>
- Onurluer, E. (2019). *Sınıf öğretmenleri adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Önsan, Ö. & Uygun, K. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 99-114. <https://dergipark.org.tr/en/pub/usaksosbil/issue/59466/812090> sayfasından erişilmiştir.
- Özçelik, Ş. (2018). Cinsiyet ayrımında evrensel normların oluşması ve toplumsal cinsiyet. *Smart of Journal*, 13, 860-875. <https://doi.org/10.31576/smryj.122>
- Özdemir-Yılmaz, E. (2019). *Sosyal bilgiler dersi ile bütünleştirilmiş toplumsal cinsiyet temelli etkinliklerin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimine yönelik tutumlara etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. John Wiley & Sons.
- Seçgin, F. & Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Science*, 6(4), 2446-2458. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaedu/issue/19818/212023> sayfasından erişilmiştir.
- Tezer-Asan, H. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *FE Dergi*, 2(2), 65-74. https://doi.org/10.1501/Fe0001_0000000033

- Uluşen, M. (2010). *Sağlık çalışanlarının ve toplumun toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili duyarlılığı* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Wiesner-Hanks, E. M. (2020). *Tarihte toplumsal cinsiyet* (M. Ç. Şenerdi, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür.
- Yeşil, A. (2020). *Ortaokul öğrencilerinde toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı oluşturmaya yönelik bir eylem araştırması* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Extended Summary

The social studies course, which is closely related to society, is seen as an effective tool for raising awareness of gender equality. In this direction, the views of pre-service social studies teachers, who will be the transmitters of the course, on gender equality are important. This study aims to reveal the pre-service social studies teachers' perceptions of gender equality. For this purpose, 15 pre-service social studies teachers studying at the faculty of education of one of the state universities in Ankara in the 2021-2022 academic year and attending the 4th grade were selected on the basis of volunteerism with convenience sampling among purposive sampling methods. The selected group constitutes the study group of the research. Care was taken to ensure that the gender distribution was almost equal. Of the 15 students, 8 were female and 7 were male. The interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. In the process of developing the interview form, the relevant literature was reviewed and the form was prepared accordingly. The interview form consisted of two parts. In the first part, within the scope of gender roles, there were eight semi-structured open-ended questions such as gender roles in working life, gender roles in the family, the importance of the social studies course in teaching gender roles. In the second part; within the scope of gender equality, there were questions such as gender equality, gender equality as a social studies undergraduate education course. The second part consisted of ten semi-structured open-ended questions. In total, it consisted of 18 semi-structured open-ended questions. Interviews were conducted face-to-face or online with voice recordings. The validity and reliability of the questions were ensured by expert opinions. It was avoided to ask multidimensional questions and to direct the questions. Basic qualitative research design was used in the study. In order to obtain in-depth information during data analysis, content analysis, one of the qualitative data analyses, was used to interpret the interviews. While analysing the interviews with pre-service social studies teachers, firstly, the audio recordings taken during the interviews were transferred to the computer. The voice recordings of each pre-service teacher were transferred to a Word document and edited. The edited interviews were read multiple times and the data were assimilated. Then, codes were extracted from the interviews. Themes appropriate to these codes, which were the summary of the interview, were determined. For the determined codes and

themes, the opinions of more than one field expert were taken. As a result of expert opinions, codes and themes were reorganised. As a result, 15 themes were reached to cover all of the codes. Within the codes and themes, the data source was summarised and finalised. The codes reflecting the themes the most were explained under the themes. Each code was interpreted within its own theme. In the study, direct opinions of pre-service social studies teachers were included. The opinions of pre-service teachers were given together with their genders. Female and male pre-service teachers were numbered within their gender groups.

When the findings in line with the opinions of pre-service social studies teachers were analysed, it was found that the majority of pre-service teachers exhibited egalitarian approaches. It was found that especially female pre-service teachers expressed more egalitarian views. It was seen that it was mostly female pre-service teachers who expressed egalitarian opinions. According to the opinions of pre-service teachers, it was stated that individuals in the society should be evaluated without gender discrimination in the field of work, education and in every other field, and that individuals should be given equal responsibilities both in society and in the family. The importance of work sharing at home in terms of gender equality was frequently emphasised. Pre-service teachers emphasised that women and men should be equal in terms of rights and responsibilities even if they are not physically equal. It was stated that there were inequalities in practice while women and men were considered equal in the laws. Inequalities in practice were seen as the reason for the frequent occurrence of violence against women, harassment and femicides. It was emphasised that the main reason for inequalities in practice was the lack of deterrent penalties. It was found that family education was of primary importance in eliminating inequalities in practice and ensuring gender equality. It is argued that gender inequalities are related to lack of education and that individuals show a more egalitarian approach as the level and quality of education increases. Gender equality education to be given in schools is at least as important as equality education given in the family. The majority of pre-service teachers emphasised the need for egalitarian approaches in gender roles. Especially female pre-service teachers emphasised the pressure of sexist roles on women. As a result of the opinions of pre-service teachers, social roles in our country are determined based on gender. For example, when the roles within professions are considered, the selection criteria for the professions that are considered appropriate for women are as follows: professions such as teaching, lawyering and nursing, where women can easily deal with housework, provide child care, have more holidays and regular working hours, are preferred. Again, in line with social roles, women are expected to exhibit behaviours within the framework of certain stereotypes. For example, women cannot laugh in public, women cannot chew gum in public, women should not be out late at night and many other gender-based stereotypes lead to gender inequality in social roles. It was found that the primary task expected

from men in society is to provide for the household. Men are also subjected to social pressure with duties such as caring for the family and providing for the house. It is also stated that more criteria are set for men in recruitment and this situation causes gender inequality. However, according to pre-service teachers, the concept of gender-based role in many areas of society is losing its importance, albeit slowly. It is thought that education has a significant effect on the elimination of inequality in gender roles. Within the scope of the equality value in the social studies curriculum, issues such as gender discrimination, positive discrimination and women's rights are included with an interdisciplinary approach. It was found that the concept of gender equality was directly related to these issues. It was also emphasised in the findings that the social studies course had an undeniable value in gaining gender equality. According to the pre-service teachers, social studies textbooks that addressed social roles, current events and human rights issues reflected gender inequality in many respects. As a result of the research, it was determined that the majority of pre-service social studies teachers advocated gender equality and most of them preferred an egalitarian approach in gender roles. In line with the results of the study, it was suggested that relevant courses could be added to the social studies undergraduate education programme in order to raise awareness of gender equality and that students in universities could establish communities with gender equality content.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu süreçte yanımızda olan değerli ailelerimize, arkadaşlarımıza ve Gazi Üniversitesine teşekkür ederiz.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 01.03.2021 tarih ve 80287700-399-39225 sayılı onayı ile yürütülmüştür.